

ปัญหาการใช้สิทธิยับยั้งโดยประเทศสมาชิกถาวร ขององค์การสหประชาชาติ

The problem of the veto by permanent members of the United Nations.

ปิยวัฒน์ นิสัยรัมย์¹, จันทกานต์ บุญศรีรัมย์², ธัญวรัตน์ ห่วงประโคน³

Peyawat Nisairam¹, Chanthakan Boonsriram², Thanwarat Huangprakhon³

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Student of Laws Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University, Email:

peyawat2546.30@gmail.com, โทร. 0610680505

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Student of Laws Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University Email:

jantakarn2580@gmail.com, โทร. 0641103414

นักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Student of Laws Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University Email:

dada0636129336@gmail.com, โทร. 0800759297

Received: 10-08-2024; Revised: 03-10-2024; Accepted: 04-10-2024

บทคัดย่อ

การระงับข้อพิพาทเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ทำการเจรจาตกลงกับคู่พิพาท เพื่อตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหาและในการยุติข้อพิพาทนี้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของคู่พิพาท การอยู่ร่วมกันของสังคมระหว่างประเทศ เมื่อสมาชิกในรัฐใดรัฐหนึ่งได้ทำการละเมิดข้อตกลงหรือข้อผูกพันที่ได้ทำไว้ ทำให้เกิดความขัดแย้ง หากรัฐไม่สามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างกันเองได้ องค์การระหว่างประเทศจึงมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมและตกลงกันได้ แต่หากสมาชิกระหว่างประเทศนั้นไม่มีสิทธิในการตัดสินใจเหนือประเทศชาติอื่น ๆ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมจนนำไปสู่การละเมิดสันติภาพของประเทศอื่น

จากการศึกษาทำให้พบว่าสิทธิยับยั้ง (Veto) ซึ่งเป็นสิทธิพิเศษชาติสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาตินั้น จะพบว่าการใช้สิทธิของประเทศเหล่านั้น มุ่งใช้สิทธินี้เพื่อประโยชน์ของประเทศของตนหรือประเทศพันธมิตรของตน มากกว่าจะมุ่งใช้เพื่อธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกันด้วยเหตุนี้จึงควรที่จะต้องมีการแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติ เกี่ยวกับการใช้สิทธิยับยั้งโดยเห็นควรให้มีการแก้ไข กฎบัตรสหประชาชาติมาตรา 27

เพื่อยกเลิกการมีสิทธิยับยั้งเพื่อป้องกันมิให้ชาติสมาชิกถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาตินั้น ใช้สิทธิพิเศษนี้ไปในทางอื่นอันมิใช่เพื่อมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพแห่งความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกัน และในกรณีที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 27 เพื่อที่จะยกเลิกการมีสิทธิยับยั้งดังกล่าวนั้นมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สิทธิยับยั้ง โดยกำหนดให้ในการที่จะทำให้สิทธิยับยั้งของประเทศสมาชิกถาวรที่ใช้สิทธินี้มีผลบังคับโดยสมบูรณ์ จะต้องได้รับการลงมติลงคะแนนเสียงเห็นชอบ

คำสำคัญ : สิทธิยับยั้ง, การระงับข้อพิพาท, คณะมนตรีความมั่นคง

Abstract

In dispute settlement, one party negotiates with the other party to resolve a problem, and the outcome of the dispute depends on the decision of the other party. The coexistence of international society when a member of a state violates an agreement or commitment, which causes conflict. International organizations are responsible for facilitating negotiations and mediation when states are not able to resolve conflicts among themselves. It can lead to a violation of peace if an international member has influence over other countries' decision-making.

From the study, it was found that the right of veto, which is a privilege of permanent members of the United Nations Security Council, it was found that the exercise of these rights by those countries is aimed at using this right for the benefit of their own country or their allies rather than aiming to use it to maintain international peace also stability among countries and to have the influence over the decisions of the impermanent. For this reason, the United Nations Charter should be amended regarding the use of the right of Veto by considering the amendment of Article 27 of the United Nations Charter to cancel the right of Veto to prevent permanent members of the United Nations Security Council. From using this prerogative in any way other than for the maintenance of common international peace and stability, In cases where it is not possible to amend the Charter of the United Nations so as to abolish the Veto. Article 27 provides for additional rules on the exercise of the Veto by providing that, for the Veto to be fully effective by a permanent Member, it must be affirmatively voted by the other Members.

Keywords: Veto , Dispute Resolution , Council Resolution

บทนำ

การอยู่ร่วมกันของสังคมระหว่างประเทศก่อให้เกิดการช่วยเหลือและดูแลซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตามอาจมีความไม่เข้าใจกันหรือผลประโยชน์ไม่ลงตัวจนเกิดเป็นความขัดแย้งในมิติต่างๆ ซึ่งการระงับความขัดแย้งหรือการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐเหล่านี้หากไม่มีการควบคุมดูแลให้เกิดสันติวิธีอาจก่อให้เกิดสงครามระหว่างรัฐหรือสงครามโลกขึ้นได้ จึงทำให้สังคมระหว่างประเทศมีจารีตประเพณีและกฎหมายในการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐโดยสันติวิธี ตามกฎบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations) ข้อ 2 วรรค 3 กำหนดว่าสมาชิกทั้งปวงจะต้องระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนโดยสันติวิธี ในลักษณะที่จะไม่เป็นอันตรายแก่สันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและความยุติธรรม นอกจากนี้ในกฎบัตรสหประชาชาติ หมวด 6 ข้อ 33 ยังได้ระบุว่า ผู้เป็นฝ่ายพิพาทในกรณีพิพาทใด ๆ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไป น่าจะเป็นอันตรายแก่การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นจึงต้องแสวงหาการแก้ไขโดยการเจรจา การโต้สวน การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การหันเข้าอาศัยกระบวนการตัวแทน หรือการตกลงส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีประการอื่นใด ที่คู่กรณีจะพึงเลือก แต่อย่างไรก็ตามกฎบัตรฯ ดังกล่าวให้อำนาจแก่คณะมนตรีความมั่นคงจักเรียกร้องให้คู่พิพาท ระงับกรณีพิพาทของตนโดยวิธีเช่นว่านั้น ดังนั้น การระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐโดยสันติวิธีจึงมีวิธีการดังต่อไปนี้ (กัลยาณี ชีระวงศ์ภิญโญ, 2567, หน้า 123)

ในสังคมโลกนั้น ประกอบไปด้วยประเทศต่างๆ ที่มีวัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติ อุดมการณ์ ที่แตกต่างกัน เมื่อมีหลายประเทศมาอยู่รวมกันในประชาคมโลก ก็ย่อมจะต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้นเป็นธรรมดา อันเนื่องมาจากการละเมิดข้อตกลงหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่มุ่งคุ้มครองประเทศต่าง ๆ ให้ไม่ถูกละเมิดสิทธิจากประเทศหรือองค์กรที่ละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหาข้อพิพาทจึงต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ด้วยการเจรจากันระหว่างคู่พิพาท

ในสังคมระหว่างประเทศ องค์การสหประชาชาติ จะเป็นองค์กรกลางผู้ทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านั้นลุกลามบานปลายไปจนนำมาสู่การละเมิดสันติภาพหรือละเมิดหลักบูรณภาพแห่งดินแดนด้วยการรุกรานหรือการใช้กำลังต่อกัน โดยองค์กรสำคัญขององค์การสหประชาชาติที่จะมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศคือ คณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงนั้น จะมีชาติสมาชิกอยู่ 15 ประเทศ ซึ่งในบรรดาชาติสมาชิกเหล่านี้ จะมี 5 ประเทศที่เป็นสมาชิกถาวรขององค์การสหประชาชาติและสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงด้วย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส ในยามที่คณะมนตรีความมั่นคงมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคง

ระหว่างประเทศ ก็จะต้องมีคำวินิจฉัยออกมาเพื่อที่จะกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 27 นั้น คำวินิจฉัยใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงจะต้องมีคะแนนเสียงแห่งชอบอย่างน้อย 9 ประเทศซึ่งจะต้องรวมคะแนนเสียงของประเทศสมาชิกถาวรทั้ง 5 ด้วย หากประเทศสมาชิกถาวรใดไม่เห็นพ้องชอบด้วย ก็จะทำให้คำวินิจฉัยนั้นไม่มีผลบังคับแต่อย่างใด ซึ่งการลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบนี้ เรียกว่า “สิทธิยับยั้ง” (Veto) ซึ่งปัญหาของการลงคะแนนให้ความเห็นชอบในคำวินิจฉัยใดตามรูปแบบข้างต้นนั้น ทำให้เมื่อมีคำวินิจฉัยใดที่จะเป็นการขัดแย้งต่อผลประโยชน์หรือไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกถาวรชาติใด ประเทศสมาชิกถาวรชาตินั้นก็จะใช้สิทธิยับยั้งดังกล่าวเพื่อที่จะทำให้คำวินิจฉัยนั้นเป็นอันตกไป (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, Online) แม้ว่าคำวินิจฉัยนั้นจะได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกอื่น ๆ ทั้งชาติที่เป็นสมาชิกถาวรและชาติที่เป็นสมาชิกชั่วคราวก็ตาม จึงก่อให้เกิดปัญหาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศหลายครั้งที่ไม่ประสบความสำเร็จ และปัญหาจากการที่ชาติสมาชิกถาวรมีอิทธิพลเหนือชาติสมาชิกอื่นด้วยสิทธิยับยั้งนี้ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงด้วย

ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่การศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ นิยามศัพท์ แนวคิดทฤษฎีหรือหลักการที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิยับยั้งนั้น เพื่อมิให้การใช้สิทธิยับยั้งนั้นเป็นอุปสรรคในการขัดขวางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างประเทศอันจะทำให้เกิดสันติภาพและความสงบสุขในโลกต่อไป

นิยามศัพท์/แนวคิด ทฤษฎี/หลักการในบทความ

1. นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1) คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council; UNSC) คือ เป็นหนึ่งในองค์กรหลักของสหประชาชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศตามหลักการและวัตถุประสงค์ของสหประชาชาติ รวมทั้งดำเนินมาตรการในทางเศรษฐกิจและมาตรการอื่น ๆ ที่ไม่ถึงขั้นใช้กำลังทหาร ไปจนถึงการใช้มาตรการทางทหาร เพื่อยับยั้งและตอบโต้การรุกรานที่ละเมิดหลักกฎหมายระหว่างประเทศ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, Online)

2) สิทธิยับยั้ง (Veto) คือ อำนาจฝ่ายเดียวที่จะยับยั้งการกระทำอย่างใด ๆ ในทางปฏิบัติราชการ โดยเฉพาะการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งในที่นี้หมายความว่าถึง อำนาจของประเทศสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ที่จะยับยั้งข้อมติหรือคำวินิจฉัยใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงมิให้มีผลบังคับใช้ได้ คำว่า Veto มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน แปลว่า ห้าม (I Forbid) (ชนาภา มานะเพ็ญศิริ, 2565, Online)

โดยแนวคิดเรื่องการยับยั้ง ปรากฏมีขึ้นในสมัยสาธารณรัฐโรมัน โดยกงสุลโรมัน (Roman Consul) และ ทริบูน (Tribune) หรือสภาสามัญ สำหรับกงสุลโรมันนั้น เนื่องจากกงสุลโรมันมี 2 คน ทำให้กงสุลแต่ละคนจะมีอำนาจในการยับยั้ง (Veto) หรือคัดค้านเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนทริบูนจะมีอำนาจในการระงับร่างกฎหมายที่วุฒิสภาโรมันอนุมัติแล้วโดยการสั่งให้กฎหมายนั้นเป็นอันตกไปได้ ถือเป็นการใช้อำนาจยับยั้งเช่นกัน (จิตติพงศ์ มีทอง, 2565, หน้า 2233)

การใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ของประเทศสมาชิกถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติ จะกระทำได้ตามมาตรา 27 ของกฎบัตรสหประชาชาติ เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงจะมีคำวินิจฉัยหรือคร่อมมติในเรื่องใดๆ จะกระทำได้โดยคะแนนเสียงเห็นชอบของประเทศสมาชิก 9 ประเทศเป็นอย่างน้อย ซึ่งในคะแนนเสียงเห็นชอบของประเทศสมาชิกเหล่านั้น จะต้องรวมคะแนนเสียงของประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงไปด้วย หากประเทศสมาชิกถาวรประเทศหนึ่งประเทศใดลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ จะถือว่าขัดมติหรือคำวินิจฉัยนั้นเป็นอันตกไปไม่อาจมีผลบังคับได้ การที่ประเทศสมาชิกถาวรประเทศใดลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบนี้จึงถือเป็นการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) เพราะเป็นการลงमतออกเสียงเพื่อยับยั้งขัดมติหรือคำวินิจฉัยใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติไม่ให้มีผลบังคับได้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, Online)

2. แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest)

โดยนักปราชญ์หลายท่านได้ให้นิยามของผลประโยชน์แห่งชาติเอาไว้แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังนี้ (กิตติพิศ พุทธิวิช, 2564, หน้า 4)

Hans J. Morgenthau ผู้วางรากฐานทฤษฎีสายสังคมนิยมคลาสสิกคนสำคัญได้ให้ความหมายต่อผลประโยชน์แห่งชาติว่า “ความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติ คือ ความอยู่รอด ซึ่งหมายถึง การปกป้องหรือรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางกายภาพ การเมือง และวัฒนธรรม ให้รอดพ้นจากการรุกรานโดยชาติอื่น ๆ”

Vernon Van Dyke เห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติคือสิ่งที่รัฐ “ต้องการปกป้องหรือบรรลุเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งก็หมายความว่าความปรารถนาในส่วนของการไม่ขึ้นต่อใคร”

Max Weber กล่าวว่า “ผลประโยชน์ (ทั้งทางวัตถุและทางอุดมคติ) ที่ไม่ใช่ความคิด เป็นสิ่งที่ครอบงำการกระทำของมนุษย์. พลวัตของผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ทำให้การกระทำเคลื่อนไหวไปเรื่อย ๆ”

ประเภทของผลประโยชน์แห่งชาตินั้น สามารถจำแนกออกได้เป็นหลายรูปแบบ ในที่นี้จะแบ่งผลประโยชน์แห่งชาติได้ตามความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติ โดยสามารถอธิบายจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.1 ผลประโยชน์ปฐมภูมิ หมายถึง ผลประโยชน์แห่งชาติที่มีความสำคัญต่อการคงอยู่ของรัฐอย่างสูงสุดและไม่สามารถตกลงประนีประนอมกับรัฐใดหรือบุคคลใดได้ และหากผลประโยชน์ปฐม

ภูมินี้ได้รับการกระทบกระทั่งอันเสียหาย รัฐที่เสียหายก็พร้อมจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาผลประโยชน์เหล่านั้นในทันทีด้วยศักยภาพของรัฐทั้งหมดที่มี

1.2 ผลประโยชน์ทุติยภูมิ หมายถึง ผลประโยชน์ที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของรัฐแต่ไม่เท่าผลประโยชน์ปฐมภูมิ มักเป็นผลประโยชน์ที่สามารถเจรจาตกลงกันได้ (กิตติพิศ พุทธิวินิช, 2564, หน้า 10-11)

จากที่กล่าวไปข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ คือสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ซึ่งความเป็นรัฐ เป็นสิ่งที่รัฐจะต้องดูแลรักษามิให้สูญหายหรือเสื่อมสลายไปด้วยศักยภาพของรัฐอย่างเต็มความสามารถ

3. ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power)

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากสำนักลัทธินิยม (Realist School) แนวคิดลัทธินิยมเชื่อในควมมีอำนาจ รักษาอำนาจ และการขยายอำนาจเพื่อควบคุมรัฐอื่น ๆ และป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่นมาจากแนวความคิด การเมืองแยกจากศีลธรรม รัฐมีธรรมชาติที่เหมือนกับมนุษย์ คือความเห็นแก่ตัว รักษาผลประโยชน์แห่งตน มุ่งเอาเปรียบผู้อื่น ดังนั้นผู้มีอำนาจจึงจะอยู่รอดปลอดภัย โดยแนวคิดนี้ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การรักษาอำนาจเดิมของตนให้คงอยู่ต่อไป
2. การเปลี่ยนแปลงอำนาจของตนจากเดิม เพื่อให้มีอำนาจเพิ่มขึ้นหรือมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น (กันยารวรรณ์ กำเนิดสินธุ์, 2566, Online)

4. หลักการแห่งความเสมอภาคในอธิปไตย

หลักการนี้กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 2 ข้อที่ 1 ความเป็นว่า “องค์การย่อมยึดหลักการแห่งความเสมอภาคในอธิปไตยของสมาชิกทั้งปวงเป็นมูลฐาน” (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2563, หน้า 267)

ตามความข้างต้นนั้นสามารถอธิบายได้ว่า ทุกประเทศนั้นมีสิทธิและอธิปไตยเสมอภาคเท่าเทียมกันนั้นหาชาติใดจะมีสิทธิเหนือไปกว่าชาติอื่นไม่ แม้ว่าประเทศนั้นจะเป็นประเทศมหาอำนาจก็ตาม โดยองค์การสหประชาชาติก็ยึดถือหลักการนี้ตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2559, Online)

5. หลักการความมั่นคงร่วมกัน

หลักการนี้ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ หมวดที่ 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 1 ข้อ 1 ระบุว่า เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและมุ่งต่อจุดหมายปลายทางอันนี้ จะได้ดำเนินมาตรการร่วมกันอันมีผลจริงจังเพื่อการป้องกัน และการขจัดปัดเป่าการคุกคามต่อสันติภาพ และเพื่อปราบปรามการรุกรานหรือการล่วงละเมิดอื่น ๆ ต่อสันติภาพ ตลอดจนนำมาโดยสันติวิธีและสอดคล้องกับหลักการแห่งความยุติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งการปรับปรุงหรือระงับข้อพิพาท หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศอาจจะนำไปสู่การล่วงละเมิดสันติภาพได้ (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2563, หน้า 266)

ตามความข้างต้นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติทุกประเทศจะต้องมีการร่วมมือกันใช้เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกัน โดยจะต้องมีการดำเนินมาตรการร่วมกันเพื่อที่จะป้องกันและขจัดสิ่งที่จะเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพ เพื่อให้ความขัดแย้งนั้นลุกลามจนกลายเป็นสงครามได้ โดยจะต้องมีการปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งคำวินิจฉัยของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติด้วย (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2559, Online)

ซึ่งหลักการทั้งสองหลักการข้างต้นนั้นได้มีการกำหนดระบุไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สภาพปัญหาของการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ของสมาชิกถาวรขององค์การสหประชาชาติ

1. ปัญหาในการใช้สิทธิยับยั้งต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ในโลกยุคปัจจุบันนี้แม้การทำสงครามเพื่อแก้ปัญหาคือพิพาทจะกลายเป็นสิ่งที่ผิดต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ความขัดแย้งในหลาย ๆ ครั้งที่ไม่สามารถจะจัดการให้คลี่คลายได้ด้วยกระบวนการทางสันติวิธีก็มักจบลงด้วยการใช้กำลังทหารต่อกัน เมื่อความขัดแย้งปะทุถึงขั้นมีการใช้กำลังทหารต่อกันแล้ว คณะมนตรีความมั่นคงในฐานะที่เป็นองค์กรหนึ่งของสหประชาชาติที่มีบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและรักษาสันติภาพจึงต้องมีการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ความขัดแย้งนั้นลดระดับความรุนแรงลงหรือระงับยุดิไปในท้ายที่สุด และมาตรการเหล่านั้นที่จะนำมาใช้ก็จะต้องผ่านการลงมติของสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคง

โดยโครงสร้างของสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงนั้นจะมีสมาชิกอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, Online)

1) สมาชิกถาวรแห่งสหประชาชาติ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส

2) สมาชิกไม่ถาวร ซึ่งสมาชิกไม่ถาวรเหล่านี้จะมาจากการเลือกตั้งโดยจะแบ่งออกตามภูมิภาคของโลกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มเอเชียและหมู่เกาะแปซิฟิก กลุ่มแอฟริกา กลุ่มละตินอเมริกาและแคริบเบียน กลุ่มยุโรปตะวันออก กลุ่มยุโรปตะวันตกและประเทศอื่น ๆ โดยกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิกได้รับการจัดสรรที่นั่ง 2 ที่นั่ง กลุ่มแอฟริกา 3 ที่นั่ง กลุ่มละตินอเมริกาและแคริบเบียน 2 ที่นั่ง กลุ่มยุโรปตะวันออก 1 ที่นั่ง และกลุ่มยุโรปตะวันตกและประเทศอื่น ๆ อีก 2 ที่นั่ง โดยสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงนี้ จะมีการจัดเลือกตั้งในช่วงการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ด้วยการลงคะแนนแบบลับ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี และไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งซ้ำได้ทันทีหลังจากพ้นจากวาระ โดยสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะดำรงตำแหน่งในวันที่ 1 มกราคมของปีถัดไป

ในการหาข้อยุติของคณะมนตรีความมั่นคงนั้น ตามกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 27 ได้มีการกำหนดวิธีการลงคะแนนเสียง จากสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคง โดยคำวินิจฉัยของคณะมนตรีความมั่นคงนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากชาติสมาชิกอย่างน้อย 9 ประเทศ ในบรรดาชาติที่เห็นชอบด้วยทั้ง 9 ประเทศนี้จะต้องมีคะแนนเสียงของชาติสมาชิกถาวรทั้ง 5 ประเทศด้วย หากชาติสมาชิกถาวรประเทศใดประเทศหนึ่งลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบกับคำวินิจฉัยใด คำวินิจฉัยนั้นถือเป็นอันตกไป การกระทำข้างต้นของชาติสมาชิกถาวรนั้นจึงถือเป็นการใช้ “สิทธิยับยั้ง” (Veto) ยกเว้นในกรณีของคำวินิจฉัยเรื่องวิธีการดำเนินการ(procedural matters)เท่านั้นที่สามารถใช้เสียงเห็นชอบจากสมาชิกประเภทใดก็ได้จำนวน 9 เสียงเป็นอย่างน้อย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, Online)

มูลเหตุจากการที่ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงมีสิทธิพิเศษ คือ สิทธิยับยั้ง (veto) ทำให้ประเทศสมาชิกถาวรนั้นมีสิทธิที่จะใช้สิทธิยับยั้งดังกล่าวในคำวินิจฉัยซึ่งตนไม่เห็นชอบด้วยหรือขัดต่อผลประโยชน์ของตน ดังจะได้ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) สหรัฐอเมริกาใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2566 เพื่อคัดค้านมติเสียงส่วนใหญ่ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ที่เรียกร้องให้มีการหยุดยิงเพื่อมนุษยธรรมในบริเวณฉนวนกาซ่า ในขณะที่กองทัพอิสราเอลซึ่งถือเป็นชาติพันธมิตรของสหรัฐอเมริกายังคงบุกโจมตีพื้นที่ฉนวนกาซ่าเพื่อปราบปรามกลุ่มติดอาวุธฮามาสที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นฐานที่มั่น แม้ว่าจะมีชาติสมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคงถึง 13 ประเทศลงมติออกเสียงสนับสนุนมติหยุดยิงดังกล่าวก็ตาม ซึ่งผลจากการที่สหรัฐฯใช้สิทธิยับยั้งนั้น ยังผลทำให้การสู้รบในบริเวณฉนวนกาซ่ายังดำเนินอยู่ต่อไป ทำให้มีผู้เสียชีวิตจากการโจมตีของกองทัพอิสราเอลไปแล้วกว่า 17,000 คน (วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม, 2566, Online)

2) รัสเซียใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ร่างมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2565 เนื่องจากเนื้อหาของร่างมตินั้นเรียกร้องให้รัสเซียยุติการรุกรานและถอนกำลังทหารออกจากยูเครนในทันที รวมทั้งให้รัสเซียยุติการรับรองความเป็นเอกราชของ 2 แคว้นทางด้านตะวันออกของยูเครนอีกด้วย ในขณะที่ประเทศสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงบางประเทศได้ลงมติงดออกเสียง ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และสาธารณรัฐอินเดีย ส่วนประเทศสมาชิกอื่นๆอีก 11 ประเทศนั้นล้วนลงมติออกเสียงสนับสนุนร่างมติดังกล่าวที่จัดทำโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งผลจากการที่รัสเซียใช้สิทธิยับยั้งนี้จึงทำให้รัสเซียยังสามารถใช้กำลังทหารในการบุกโจมตีประเทศยูเครนได้ต่อไป (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2565, Online)

จากกรณีตัวอย่างข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า การที่ประเทศสมาชิกรัฐวาระของคณะมนตรีความมั่นคงนั้นมีสิทธิยับยั้ง (Veto) มติหรือคำวินิจฉัยที่ตนไม่เห็นชอบด้วย ในขณะที่ประเทศสมาชิกไม่ถวายนั้นไม่มีสิทธินี้ ทำให้ประเทศสมาชิกรัฐวาระเหล่านั้นมักใช้สิทธิดังกล่าวนี้เพื่อประโยชน์ของประเทศตนเองมากกว่าจะใช้เพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกัน จึงทำให้คณะมนตรีความมั่นคงนั้นไม่สามารถที่จะดำเนินมาตรการใดๆเพื่อจะรักษาสันติภาพและยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ กลายเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ นั้นลุกลามบานปลายจนก่อให้เกิดสงครามขึ้น

2. ปัญหาจากการที่ชาติสมาชิกรัฐวาระของคณะมนตรีความมั่นคงมีสิทธิพลครอบงำชาติสมาชิกไม่ถวายนอื่น ๆ

สืบเนื่องจากการที่ประเทศสมาชิกรัฐวาระของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ มีสิทธิยับยั้ง (Veto) ทำให้ประเทศสมาชิกรัฐวาระนั้นมีสิทธิพิเศษเหนือประเทศสมาชิกไม่ถวายน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการลงมติออกคะแนนเสียงของประเทศเหล่านี้ เพราะการที่ประเทศของตนลงมติออกคะแนนเสียงสวนทางกับประเทศสมาชิกรัฐวาระที่ลงคะแนนเสียงใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) นั้นอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างประเทศของตนกับประเทศสมาชิกรัฐวาระที่ใช้สิทธิยับยั้งนั้นด้วยประเทศที่จะมีสิทธิ์ใช้สิทธิยับยั้งนั้น เป็นประเทศมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลต่อโลกในด้านต่าง ๆ ทั้งในมิติด้านการทหาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งประเทศสมาชิกรัฐวาระบางประเทศนั้นมีความสัมพันธ์อันดีฉันพันมิตรกับประเทศสมาชิกไม่ถวายนด้วย ทำให้ประเทศที่เป็นสมาชิกไม่ถวายนนั้น อาจลงคะแนนเสียงงดออกเสียง เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับประเทศสมาชิกรัฐวาระที่ใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ซึ่งผลจากการตัดสินใจดังกล่าวก็จะส่งผลต่อการออกมติหรือคำวินิจฉัยใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อที่จะยับยั้งความขัดแย้งหรือรักษาสันติภาพอีกด้วย ทำให้กลายเป็นปัญหาสำคัญอีกประการที่ส่งผลต่อการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกันเช่นเดียวกัน

สรุป

ในสังคมระหว่างประเทศ จะมีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาข้อพิพาทหรือความขัดแย้งต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นลุกลามบานปลายจนนำไปสู่การละเมิด การรุกราน หรือใช้กำลังต่อกันในสังคมระหว่างประเทศนั้น คือ “องค์การสหประชาชาติ” โดยองค์การสำคัญขององค์การสหประชาชาติที่จะมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศคือ คณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งมีสมาชิกชาติสมาชิกอยู่ 15 ประเทศ แต่จะมีเพียง 5 ประเทศที่เป็นสมาชิกถาวรขององค์การสหประชาชาติ และสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงด้วย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส ซึ่งประเทศดังกล่าวมานี้เป็นประเทศมหาอำนาจที่ทรงอิทธิพลต่อโลกในด้านต่าง ๆ ทั้งในมิติด้านการทหาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งประเทศสมาชิกถาวรบางประเทศนั้นมีความสัมพันธ์อันดีฉันพันมิตรกับประเทศสมาชิกไม่ถาวรด้วย

ตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 27 นั้น คำวินิจฉัยใด ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงจะต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบอย่างน้อย 9 ประเทศซึ่งจะต้องรวมคะแนนเสียงของประเทศสมาชิกถาวรทั้ง 5 ด้วย หากประเทศสมาชิกถาวรใดไม่เห็นชอบ ก็จะทำให้คำวินิจฉัยนั้นไม่มีผลบังคับแต่อย่างใด ซึ่งสิทธิประเภทนี้ เรียกว่า สิทธิยับยั้ง (Veto) เนื่องจากการที่ประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงนั้น มีสิทธิยับยั้ง (Veto) ทำให้มีอิทธิพลครอบงำและมีสิทธิพิเศษเหนือประเทศสมาชิกไม่ถาวรอื่น ๆ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของสมาชิกไม่ถาวรหากในการลงมติออกคะแนนเสียงนั้นสวนทางกับประเทศสมาชิกถาวรที่ลงคะแนนเสียงใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) นั้น อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างประเทศของตนกับประเทศสมาชิกถาวรที่ใช้สิทธิยับยั้งนั้นซึ่งประเทศสมาชิกถาวรเหล่านั้นมักใช้สิทธิดังกล่าวนี้เพื่อประโยชน์ของประเทศตนเองมากกว่าจะใช้เพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกัน จึงทำให้คณะมนตรีความมั่นคงนั้นไม่สามารถที่จะดำเนินมาตรการใดๆ เพื่อจะรักษาสันติภาพและยุติความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ กลายเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ นั้นลุกลามบานปลายจนก่อให้เกิดสงครามขึ้น

ด้วยเหตุจึงต้องศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิยับยั้งนั้น เพื่อให้มีการใช้สิทธิยับยั้งนั้นเป็นอุปสรรคในการขัดขวางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างประเทศอันจะทำให้เกิดสันติภาพและความสงบสุขในโลก

ข้อเสนอแนะ

ผู้จัดทำเห็นควรแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นไปได้ดีนั้นเป็น 2 ประการดังต่อไปนี้

1. เห็นควรให้มีการแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติมาตรา 27 เพื่อยกเลิกการมีสิทธิยับยั้ง (Veto) เพื่อป้องกันมิให้ชาติสมาชิกถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาตินั้น ใช้สิทธิพิเศษนี้ไปในทางอื่นอันมิใช่เพื่อมุ่งรักษาสันติภาพและเสถียรภาพแห่งความมั่นคงระหว่างประเทศร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการแห่งความเสมอภาคของอธิปไตยของรัฐ เพราะทุกรัฐทุกประเทศนั้นไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่หรือจะเป็นประเทศเล็กที่ไม่ได้มีอำนาจในการต่อรองในทางระหว่างประเทศมากนัก ล้วนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มิควรมีชาติใดมีสิทธิเหนือไปกว่าชาติใด

2. หากไม่สามารถที่จะแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 27 เพื่อที่จะยกเลิกการมีสิทธิยับยั้งดังกล่าวได้ ก็เห็นควรให้จะต้องมีการแก้ไขวิธีการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) โดยจะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) โดยกำหนดให้ในการที่จะทำให้สิทธิยับยั้งของประเทศสมาชิกถาวรที่ใช้สิทธินี้มีผลบังคับโดยสมบูรณ์ จะต้องได้รับการลงมติลงคะแนนเสียงเห็นชอบจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอย่างน้อย 8 ประเทศซึ่งจะต้องรวมคะแนนเสียงของประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงอื่น ๆ ด้วยอย่างน้อย 2 ประเทศ โดยไม่รวมคะแนนเสียงของประเทศสมาชิกถาวรที่ขอใช้สิทธิยับยั้งนั้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2559). “ประวัติ UN”. สืบค้นเมื่อ วันที่ 21

กรกฎาคม 2567, จาก <https://thai-inter-org.mfa.go.th/th/page/ประวัติองค์การสหประชาชาติ?menu=5d6bb81015e39c3c8c005d48>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ”. สืบค้นเมื่อ วันที่

23 กรกฎาคม 2567, จาก

<https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1b15e39c3060009fa7?cate=5d5bcb4e15e39c3060000684f>

กันยารวรรณ์ กำเนิดสินธุ์. (2566). “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ “ทฤษฎีดุลอำนาจ” (Balance of

Power Theory) กับประชาคมอาเซียน”. สืบค้นเมื่อ วันที่ 4 สิงหาคม 2567, จาก

<https://bsru.net/author/kanyawan-ka/>

กัลยาณี ชีระวงศ์กัญญา. (2567). เอกสารคำสอนกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

กิตติพิศ พุทธิวิช. (2564). “บทความผลประโยชน์แห่งชาติกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศ.” วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์. 8 (15), หน้า 1-15.

ชนากา มานะเพ็ญศิริ. (2565). “Veto คืออะไร? และประเทศไหนเคยใช้สิทธิมากที่สุด?”. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 4 สิงหาคม 2567, จาก

https://www.blockdit.com/posts/622886f16b379e104231706a?fbclid=IwY2xjawErCENleHRuA2FlbQlxMAABHbsVtxoGPzaWZdFcOiNvD74oH3hvyBGkmRNMAUciKxagFilsGPYwblOkgQ_aem_owZRaKzZT-vfaRoJhswOiQ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2565). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14

มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐมหัวข้อการจัดประชุม:วิจัยสร้าง Innovation and Technology
เพื่อรับรองสังคมไทย สู่ยุค Digital World. นครปฐม : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครปฐม.

วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม. (2566). “สหรัฐฯ วิโต้มติคณะมนตรีความมั่นคงฯ เรียกร้องหยุดยิงในกาซา”.

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2567, จาก https://thestandard.co/gaza-fighting-intensifies-us-vetoes-security-council-demand-ceasefire/?fbclid=IwZXh0bgNhZWOCMTAAAR16A3cJVxewV59eURBWBUe02Un7bLfPXDytWH3-gv8r8s_ZXoEfu_7fWh8_aem_O5LQtJsz8negnqhb81vPkQ

สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2563). หนังสือสิทธิมนุษยชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (พิมพ์ครั้งที่ 21).

กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (2565). “รัสเซียวิโต้มติคณะมนตรีฯเอ็นเรียกร้องยุติโจมตียูเครน จีงด
ออกเสียง”. สืบค้นเมื่อ วันที่ 22 กรกฎาคม 2567, จาก

https://www.infoquest.co.th/2022/177806?fbclid=IwZXh0bgNhZWOCMTAAAR1_ayYDilv32nRlZJgknPS3hHEolvHyYe_k_T4d3eoELZpmvPBwZOeoNQ_aem_jD4-_OtOlzOFDYu258_BJg